

TV-programmer og film, da GATS-aftalen ikke indeholder subsidiediscipliner. Hertil kommer, at Fællesskabet og dets medlemslande helt har undladt at påtage sig liberaliseringsforpligtelser, ligesom Fællesskabet på dette område helt har undtaget sig selv fra MFN-princippet. USA har taget dette til efterretning, men har varslet, at landet forbeholder sig ret til at træffe ensidige modforanstaltninger.

AFTALE OM HANDELSRELATEREDE ASPEKTER AF INTELLEKTUELLE EJENDOMSRETTIGHEDER (TRIPs)

TRIPs-aftalen, der ligesom aftalen om TRIMs og GATS udgør et nyt emne for GATT/WTO-samarbejdet, omfatter med visse mindre undtagelser alle former for såvel eksisterende som nye intellektuelle ejendomsrettigheder. Grundlæggende principper fra såvel GATT som internationale konventioner, der administreres af WIPO, er blevet inddraget i en samlet multilateral aftale.

Aftalens første del fastsætter således national behandling, som en af aftalens bærende principper med de undtagelser, der tillades i henhold til bl.a. Paris-, Bern- og Rom-konventionerne. Som en nyskabelse i forhold til disse konventioner knæsetter aftalen mestbegunstigelsesprincippet som en betydningsfuld faktor for en styrkelse af beskyttelsen af den intellektuelle ejendomsret.

Anden del af aftalen behandler hver enkelt intellektuelle ejendomsret efter tur:

- Ophavsretten til litteratur og andre kunstværker (som film) tillige med computer-programmer beskyttes i mindst 50 år. Denne bestemmelse udstrækkes også til de udøvende kunstnere, som beskyttes mod uautoriseret optagelse og transmission.
- Patentbeskyttelse inden for næsten alle teknologiområder skal ydes i 20 år uanset om produktet/processen har lokal oprindelse eller er importeret. Hertil knyttes visse undtagelser. Blandt de vigtigste kan nævnes, at parterne stilles frit med hensyn til hvorvidt de vil tillade, at der udtages patent på levende organismer – bortset fra mikroorganismer – og biologiske processer. I aftalen er endvidere nedfældet detaljerede betingelser for staters brug af patenter uden tilladelse fra rettighedsindehaveren.
- Varemærker skal ydes beskyttelse i mindst syv år med mulighed for gentagne fornyelser. Beskyttelse skal også ydes til geografiske varebetegnelser, der har særlig betydning for markedsføring af spiritus, vin og ost.

- Industrielt design og særligt udviklede trykte kredsløb (til computer chips) skal nyde beskyttelse i mindst ti år.

Endelig hjemler aftalens anden del mulighed for konsultationer mellem regeringer i de tilfælde, hvor der måtte ske brud på licens-kontrakter.

TRIPs-aftalens tredje del forpligter parterne til at indføre de nødvendige procedurer og bestemmelser i national lovgivning, således at intellektuelle ejendomsrettigheder kan håndhæves af både udenlandske og egne statsborgere.

Blandt de vigtigste resultater af aftalen skal nævnes, at man ved TRIPs-aftalens femte del har integreret intellektuelle ejendomsrettigheder i WTO-systemets nye tvistbilægelsesmekanisme med det formål at sikre international håndhævelse af beskyttelsesreglerne.

Sjette del af aftalen omhandler fristerne for parternes implementering af aftalen efter dens ikrafttrædelse. For de industrialiserede lande forudses i så henseende en overgangsperiode på et år, medens udviklingslandene har opnået en fem-årig overgangsperiode, der udvides til ialt 11 år for de mindst udviklede lande. Inden udviklingslandene skal yde fuld beskyttelse til patenthavere, kan de benytte sig af en overgangsperiode på ti år.

FORSTÅElsen AF REGLER OG PROCEDURER VEDRØRENDE TVISTBILÆGGELSE

GATT's tvistbilægningssystem, der traditionelt har været en af hovedhjørnestenene i det frie internationale handelssystem, blev ved midtvejsmøderne i Montreal i 1988 og Genève i 1989 væsentligt effektiviseret først og fremmest gennem en blokeringsfri automatisering af fastlæggelsen af mandater og sammensætning af paneler, indførelse af tidsgrænser for tvistbilægningens forskellige faser og etablering af et system for bindende voldgift.

Der gennemføres således en kodificering af alle hidtil gældende tvistbilægelsesregler, som efter WTO-overenskomstens ikrafttræden ikke alene skal være gældende for handel med varer, men tillige skal være gældende for handel med tjenesteydelser og intellektuelle ejendomsrettigheder.

Som hidtil vil hovedelementerne i tvistbilægningssystemet være bilaterale konsultationer, mægling, panelafgørelser og bindende voldgift.

Ifølge de nye regler skal panelerne normalt afslutte deres arbejde inden for seks måneder, omend de i hastetilfælde er forpligtede til at færdiggøre deres rapport på tre måneder. Panelrapporterne skal behandles af det i medfør af WTO-overenskomsten oprette-